

**UNIVERSITATEA DE STAT „ALECU RUSSO” DIN BĂLȚI
ȘCOALA DOCTORALĂ FILOLOGIE**

**Cu titlu de manuscris
C.Z.U.: 811.135.1'276.6:634.8(043.2)**

MUNTEAN NICOLINA

EVOLUȚIA TERMINOLOGIEI VINICOLE ÎN LIMBA ROMÂNĂ

**621.04 – LEXICOLOGIE ȘI LEXICOGRAFIE; TERMINOLOGIE
ȘI LIMBAJE SPECIALIZATE; TRADUCTOLOGIE
(LIMBA ROMÂNĂ)**

Rezumatul tezei de doctorat în filologie

BĂLȚI, 2026

Teza a fost elaborată în cadrul Școlii Doctorale Filologie a Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți

Conducător de doctorat:

CHIRA Oxana, doctor în filologie, conferențiar universitar

Membrii Comisiei de îndrumare:

1. **POPA Gheorghe**, doctor habilitat în filologie, profesor universitar
2. **TRINCA Lilia**, doctor în filologie, conferențiar universitar
3. **RĂILEANU Viorica**, doctor în filologie, conferențiar cercetător

Componența Comisiei de susținere publică:

1. **LEAHU Nicolae**, doctor în filologie, conferențiar universitar, *președintele Comisiei de susținere publică*, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți
2. **CISLARU Georgeta**, doctor habilitat în filologie, profesor universitar, *referent*, Université Sorbonne Nouvelle (Paris 3)
3. **POPA Gheorghe**, doctor habilitat în filologie, profesor universitar, *referent*, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți
4. **MINCU Eugenia**, doctor habilitat în filologie, conferențiar universitar, *referent*, Universitatea de Stat din Moldova, Institutul de Filologie Română „B. P.-Hasdeu”
5. **CHIRA Oxana**, doctor în filologie, conferențiar universitar, *conducător de doctorat*, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți

Susținerea publică va avea loc în data de **19 noiembrie 2026**, ora **12:00**, în ședința publică a Comisiei de susținere publică din cadrul Școlii Doctorale Filologie a Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți (str. Al. Pușkin, 38, în aula 352, corp III, Bălți, MD-2009)

Teza de doctorat și rezumatul pot fi consultate la Biblioteca Națională a Republicii Moldova, Biblioteca Centrală a Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți și pe pagina web a ANACEC (www.anacec.md).

Rezumatul a fost expediat la data de **12 octombrie 2026**.

Conducător de doctorat: CHIRA Oxana, doctor în filologie, conferențiar universitar _____

Autor: MUNTEAN Nicolina _____

CUPRINS

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII	4
CONȚINUTUL TEZEI	7
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI	19
REFERINȚE BIBLIOGRAFICE SELECTIVE	23
LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI LA TEMA TEZEI ..	25
ADNOTARE	27
ANNOTATION	28
АННОТАЦИЯ	29

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța cercetării sunt determinate de dezvoltarea accelerată a sectorului vitivinicol, de extinderea exporturilor, de intensificarea turismului oenologic și de creșterea volumului de texte specializate, publicitare și comerciale. Modernizarea tehnologiilor de cultivare și vinificare, apariția unor produse și procedee noi, precum și circulația internațională a vinurilor generează necesitatea terminologizării, standardizării și traducerii termenilor de specialitate. Lexicul vitivinicol se dezvoltă atât prin valorificarea resurselor limbii române, cât și prin preluarea și adaptarea unor termeni din alte limbi. Unități precum *terroir*, *barrique*, *cuvée*, *blend* și *sur lie* sunt utilizate frecvent pe etichete, broșuri, cataloage și site-uri, ceea ce justifică examinarea împrumuturilor, a xenismelor și a internaționalismelor, iar alte unități, precum *vin cu corp*, impun și studiul calcurilor.

Importanța cercetării este susținută și de rolul etichetei vitivinicole ca microtext specializat, comercial și multimodal, în care informațiile tehnice, juridice și geografice se îmbină cu elemente identitare, persuasive și vizuale. Studiarea vocabularului cromatic, olfactiv și gustativ este necesară pentru înțelegerea modului în care experiența senzorială este conceptualizată și exprimată lingvistic. Relevanța socială și aplicativă a temei este confirmată de amploarea și diversitatea comunicării vitivinicole, reflectate în corpusul cercetat.

Obiectul și corpusul cercetării. Obiectul cercetării îl constituie lexicul vitivinicol, examinat în evoluția, organizarea structural-semantică și funcționarea sa în contexte specializate, descriptive, comerciale și culturale. Corpusul cuprinde 872 de termeni excerptați din dicționare, lucrări de specialitate, acte de profil, etichete, contraetichete, broșuri, cataloage și site-uri ale producătorilor din Republica Moldova (117 entități vinicole), completate de etichete vitivinicole internaționale.

Scopul și obiectivele cercetării. Scopul lucrării constă în descrierea evoluției, structurii și funcționării lexicului vitivinicol, prin examinarea constituirii sale istorice, a mijloacelor interne și externe de formare și îmbogățire, a utilizării unităților terminologice în discursul vitivinicol specializat și a modalităților de exprimare a percepțiilor senzoriale.

În vederea realizării scopului propus, au fost formulate **următoarele obiective:**

a) delimitarea cadrului conceptual și teoretic al cercetării, prin precizarea raportului dintre conceptele de semasiologie și de onomasiologie și prin stabilirea particularităților domeniului ca sistem lexical specializat;

b) evidențierea principalelor repere istorice, culturale și lingvistice ale evoluției lexicului vitivinicol, precum și examinarea funcțiilor comunicative și onomastice ale unităților domeniului;

c) identificarea, clasificarea și descrierea mijloacelor interne și externe de formare și îmbogățire a lexicului vitivinicol, cu evidențierea raportului dintre creația lexicală, specializarea semantică și influențele interlingvistice;

d) analiza etichetei vinicole ca microtext specializat și multimodal, prin examinarea organizării informației, a strategiilor discursive și a raportului dintre terminologie, identitate culturală, text și imagine;

e) realizarea unei analize contrastive a etichetelor vinicole din Republica Moldova și a celor internaționale, în vederea identificării modelelor terminologice, discursive, identitare și plurilingve;

f) inventarierea, clasificarea și interpretarea unităților cromatice, olfactive și gustative utilizate în terminologizarea percepțiilor senzoriale și stabilirea relației dintre percepție, conceptualizare și expresie lingvistică.

Ipoteza cercetării pornește de la premisa că lexicul vitivinicol constituie un sistem specializat dinamic și deschis, a cărui evoluție este determinată de interacțiunea dintre resursele interne ale limbii, contactele interlingvistice, transformările tehnologice și diversificarea contextelor de comunicare. Se presupune că analiza integrată a termenilor, a numelor proprii, a etichetelor și a descriptorilor senzoriali permite evidențierea raportului dintre precizia conceptuală și variația discursivă, dintre caracterul internațional al terminologiei și expresia identității culturale locale.

Metodele de investigare. Baza metodologică este susținută de concepțiile privind terminologia ale lui E. Wüster, M. T. Cabré, D. Gouadec, J. Quirion, A. Bidu-Vrăncianu, E. Mincu, D. Butiurca, D. Chiș și I. Druță, precum și de cercetarea lui I. Nuță, *Terminologia viticolă în limba română*, care valorifică un amplu material dialectal, istoric și onomasiologic.

Metoda descriptivă, analiza structural-morfologică și semantică au servit la identificarea și clasificarea unităților lexicale. Metodele istorico-lingvistică și etimologică au permis urmărirea evoluției termenilor. Analiza onomastică și transonimică a fost aplicată denumirilor de soiuri, regiuni, vinării și produse. Analiza discursului, metoda contrastivă și analiza multimodală au evidențiat funcțiile informative, evaluative și persuasive ale lexicului vitivinicol.

Noutatea științifică și originalitatea cercetării rezidă în abordarea integratoare a lexicului vitivinicol, prin corelarea perspectivelor

terminologice, lexicologice, istorico-lingvistice, semantice, onomastice, discursive, multimodale și traductologice. Caracterul original al studiului este determinat de extinderea analizei de la terminologia strict tehnică la ansamblul unităților utilizate în producerea, evaluarea, promovarea și comercializarea vinului. Printre aspectele novatoare ale cercetării menționăm următoarele:

a) delimitarea și definirea conceptelor semasiologice și onomasiologice, precum și precizarea raportului dintre acestea;

b) identificarea, inventarierea, clasificarea și analiza unui corpus amplu de unități lexicale și terminologice selectate din dicționare, lucrări de specialitate, etichete, contraetichete, broșuri, cataloage și surse electronice ale vinărilor;

c) sistematizarea mijloacelor interne și externe de formare și îmbogățire a lexicului vitivinicol, prin examinarea derivării, compunerii, conversiunii, abrevierii, specializării semantice, împrumuturilor, xenismelor, internaționalismelor și calcurilor;

d) examinarea etichetei vinicole ca microtext specializat și multimodal, în care terminologia interacționează cu elementele identitare, discursive, grafice și cromatice;

e) abordarea contrastivă a etichetelor vinicole din Republica Moldova și internaționale, care permite evidențierea specificului terminologic și discursiv al etichetei naționale, a dimensiunii sale plurilingve și a funcției identitare pe care o îndeplinește în contextul promovării produsului vitivinicol;

f) cercetarea particularităților onomastice ale domeniului vitivinicol și evidențierea procesului de transonimizare în denumirile de soiuri, regiuni, crame, vinării și produse;

g) inventarierea, clasificarea și interpretarea unităților cromatice, olfactive și gustative utilizate în terminologizarea percepțiilor senzoriale;

h) evidențierea relației dintre terminologia specializată, funcțiile comunicative și strategiile informaționale, evaluative, persuasive și identitare ale discursului vitivinicol.

Importanța științifico-teoretică a cercetării constă în abordarea diacronică și sistematică a terminologiei vinicole din limba română. În Republica Moldova, lexicul vitivinicol a fost abordat preponderent din perspectivă agricolă, tehnologică și oenologică, în timp ce cercetarea sa lingvistică sistematică a rămas insuficient dezvoltată. Lucrarea contribuie la completarea cadrului teoretic privind formarea și evoluția termenilor,

specializarea semantică, variația contextuală și organizarea vocabularului vitivinicol, corelând dimensiunile istorică, lexicală, semantică, onomastică și discursivă. Totodată, cercetarea evidențiază relația dintre termen, discurs, percepție senzorială, cultură și identitate, oferind o bază teoretică pentru investigații ulterioare.

Valoarea aplicativă a lucrării. Constatările investigației pot contribui la elaborarea dicționarilor și glosarelor terminologice mono-, bi- și multilingve, la redactarea și traducerea etichetelor și contraetichetelor, cataloagelor, broșurilor și site-urilor vinicole, precum și pot fi utilizate în activitatea terminologilor, lexicografilor, traducătorilor, producătorilor, ghizilor de turism și specialiștilor în marketing vitivinicol. Materialul analizat poate servi la elaborarea cursurilor universitare, a suporturilor didactice și a lucrărilor practice de lexicologie, terminologie, semantică, traductologie, analiză a discursului și comunicare specializată.

Aprobarea rezultatelor cercetării. Rezultatele cercetării au fost prezentate și discutate în cadrul Școlii Doctorale Filologie a Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți. Rezultatele obținute au fost valorificate în 15 lucrări științifice. O contribuție terminografică distinctă o constituie *Dicționarul multilingv al terminologiei vitivinicole*, publicat în anul 2026 la Editura Verlag Dr. Kovač din Hamburg.

CONȚINUTUL TEZEI

Introducerea argumentează actualitatea și importanța temei, prezintă gradul de cercetare a lexicului vitivinicol și precizează încadrarea investigației în preocupările științifice internaționale și naționale. Sunt formulate scopul, obiectivele și ipoteza cercetării, este descris corpusul investigat și sunt prezentate suportul metodologic, metodele de cercetare, noutatea științifică și originalitatea studiului, importanța științifico-teoretică și valoarea aplicativă a rezultatelor obținute. Compartimentul cuprinde, de asemenea, informații privind aprobarea și publicarea rezultatelor cercetării.

Capitolul 1, *Repere teoretice și istorice în cercetarea lexicului vitivinicol*, reprezintă fundamentul conceptual și istorico-lingvistic al lucrării. Constituirea lexicului vitivinicol românesc este inseparabilă de vechimea practicilor de cultivare a viței-de-vie și de producere a vinului.

În cercetarea de față, terminologia vitivinicolă desemnează ansamblul unităților lexicale și frazeologice utilizate pentru exprimarea conceptelor

specializate din viticultură, oenologie, păstrarea și servirea vinului, precum și din evaluarea senzorială a produsului. Aceasta cuprinde atât termeni specifici domeniului, precum *macerare*, *tanin*, *buchet* și *sur lie*, cât și unități provenite din limbajul comun, care dobândesc sensuri specializate în comunicarea despre vin, precum *corp*, *echilibru*, *structură*, *nas* și *final* [Negro, 2012, p. 2–3].

Examinarea stadiului cercetării a confirmat existența unor contribuții importante în plan internațional și românesc. Lucrările semnate de A. Lehrer, P. Blumenthal, E. Spiazzi, M. Kauffer etc. au evidențiat particularitățile semantice, discursive și senzoriale ale limbajului vinului. În cercetarea românească, contribuția lui I. Nuță reprezintă un reper fundamental prin amploarea corpusului dialectal și prin analiza istorică, etimologică și onomasiologică a denumirilor soiurilor de struguri. Cercetările lui N. Giugea și C. Nedelcu au subliniat, de asemenea, necesitatea definirii și sistematizării terminologiei oenologice românești.

Un cadru teoretic relevant pentru descrierea **funcțiilor comunicative** ale limbajului vitivinicol este oferit de modelele elaborate de K. Bühler și R. Jakobson. K. Bühler descrie actul comunicativ în raport cu trei componente fundamentale ale situației de comunicare: emițătorul, receptorul și realitățile la care se referă mesajul. R. Jakobson extinde modelul și identifică șase factori constitutivi ai comunicării verbale: emițătorul, receptorul, contextul, mesajul, contactul și codul. Fiecărui factor îi corespunde o funcție a limbajului: referențială, emotivă, conativă, poetică, fatică și metalingvistică [Jakobson, 1960, p. 353–357]. Aplicarea modelului lui R. Jakobson în studiul de față demonstrează că textele despre vin nu se limitează la transmiterea unor date tehnice. Acestea descriu percepții senzoriale, exprimă evaluări, influențează receptorul, mențin contactul cu acesta, explică termenii specializați și valorifică estetic forma mesajului.

Onomastica vitivinicolă ocupă un loc distinct în organizarea lexicului de specialitate, deoarece numele propriu nu îndeplinește numai funcția de identificare a unui referent individual. V. Răileanu consideră că numele propriu este „un semn lingvistic motivat” în momentul atribuirii sale [Răileanu, 2013, p. 60]. Motivația inițială se poate estompa în timp, însă numele continuă să identifice referentul și să acumuleze conotații istorice, geografice, sociale și culturale. Din această perspectivă, denumiri precum *Purcari*, *Cricova*, *Codru*, *Ștefan Vodă* și *Valul lui Traian* nu transmit exclusiv informații despre localizarea produsului, ci și actualizează

reprezentări referitoare la tradiție, autenticitate, continuitate și prestigiu. Corpusul vitivinicol permite delimitarea a patru categorii onimice principale: *ampelonimele*, *toponimele*, *antroponimele transferate* și *ergonimele*. **Ampelonimele** reprezintă numele proprii ale soiurilor de viță-de-vie, precum *Viorica*, *Fetească Albă*, *Fetească Neagră*, *Rară Neagră*, *Cabernet Sauvignon* și *Merlot*. **Antroponimele** pot fi transferate asupra unui soi, unui vin, unei crame sau unei game comerciale, iar **ergonimele** individualizează întreprinderile, vinăriile, cramele și alte entități producătoare.

Un fenomen important este **transonimizarea**, adică trecerea unui nume propriu dintr-o clasă onimică în alta, cu păstrarea statutului său de nume propriu, dar cu schimbarea referentului. Astfel, *Viorica* urmează traseul *antroponim* → *nume de soi* → *nume de vin*, în timp ce *Purcari* parcurge traseul *toponim* → *ergonim* → *componentă a unui nume comercial*. G. Cislaru menționează că „[...] toponimele fac parte dintre unitățile lingvistice cele mai expuse fenomenelor socio-istorice: de la schimbările de nume ale locurilor sub diverse regimuri politice până la simbolurile unor evenimente cunoscute pe plan mondial, toponimele înregistrează elemente contextuale cu o mare ușurință” [Cislaru, 2015, p. 99].

Oiconimele, adică numele de localități, apar fie independent, fie în structuri denominative mai ample: *Mileștii Mici*, *Vinăria Ialoveni*, *Tomai Village*, *Chișinăul Vechi*, *Vinăria Căinari*, *Crama Mingir*, *Corten Vin*, *Vinuri de Comrat*, *Vinăria Ungheni* și *Vinăria Romanești*. **Oronimele** sunt numele asociate formelor de relief, precum *Vinăria din Vale*, *Larga Valley*, *7 Coline* și *Holm*. Aceste nume valorifică relieful și configurația spațiului pentru construirea identității produsului și a producătorului. **Hidronimele** sunt numele proprii ale apelor sau denumirile formate prin raportare la acestea, precum *Domaine La Prut* și *Maluri de Prut*. Utilizarea hidronimului asociază vinul cu un spațiu natural precis și transformă elementul geografic într-un semn al terroir-ului. **Toponimele cu valoare regională sau istorico-identitară** sunt reprezentate de denumiri precum *Codru*, *Valul lui Traian*, *Ștefan Vodă*, *Bessarabian Province*, *Bugeac Gagauz Wine*, *Gold Bugeac* și *Moldova*. Acestea nu funcționează numai ca repere teritoriale, ci și ca mărci ale identității, deoarece leagă vinul de istoria, tradițiile și memoria colectivă a comunității. I. Iordan observă că momentele istorice, sociale, economice și politice „își găsesc ecou, adesea prelungit, uneori permanent și definitiv, în toponimie” [Iordan, 1963, p. 2].

Analiza corpusului permite identificarea mai multor funcții ale numelor proprii în discursul vitivinicol. Prima dintre acestea, *funcția denominativă*, asigură atribuirea unui nume individualizator soiului, regiunii, producătorului sau produsului. Prin această funcție, *Viorica* se diferențiază de alte soiuri, iar *Purcari* de alte spații vitivinicole și entități producătoare. În strânsă legătură cu aceasta se manifestă *funcția clasificatoare*, realizată prin asocierea numelui propriu cu un apelativ terminologic, precum *soi*, *vin*, *regiune*, *cramă* sau *podgorie*. Utilizat izolat, numele poate identifica referentul numai pentru receptorii familiarizați cu domeniul, în timp ce prezența clasificatorului contribuie la eliminarea ambiguității.

Lexicul vitivinicol reprezintă ansamblul mai larg al unităților utilizate în cultivarea viței-de-vie, producerea, păstrarea, evaluarea și comercializarea vinului, în timp ce terminologia vitivinicolă constituie componenta specializată, organizată conceptual și orientată spre precizia comunicării profesionale. Contribuțiile lui E. Wüster, M. T. Cabré, A. Bidu-Vrăncianu, D. Gouadec, E. Mincu, I. Druță, D. Butiurca și alți cercetători ilustrează evoluția teoriei terminologice de la o concepție normativă, centrată pe relația dintre concept și termen, la abordări comunicative, cognitive și socioterminologice. Din această perspectivă, termenul nu funcționează izolat, ci în raport cu domeniul, contextul discursiv, utilizatorii și scopul comunicării. Se conchide, astfel, că lexicul vitivinicol trebuie cercetat ca un sistem specializat, dinamic și deschis, aflat la interferența dintre lingvistică, viticultură, oenologie, istorie, cultură, marketing, turism și traductologie.

Capitolul 2, *Mijloace interne și externe de formare și îmbogățire a lexicului vitivinicol*, examinează mecanismele prin care vocabularul domeniului se dezvoltă și se adaptează schimbărilor științifice, tehnologice și sociale. Extinderea cercetărilor din domeniul viticulturii și oenologiei, modernizarea proceselor tehnologice, diversificarea producției și internaționalizarea comunicării profesionale au determinat apariția unor unități lexicale noi și specializarea semantică a unor cuvinte deja existente. Analiza urmărește atât valorificarea resurselor interne ale limbii române, prin derivare, compunere, conversiune, abreviere și specializare semantică, cât și influențele externe manifestate prin împrumuturi lexicale, xenisme, internaționalisme și calcuri. În același timp, sunt evidențiate procesele de adaptare și integrare a termenilor proveniți din alte limbi, precum și circulația unor unități lexicale între domenii specializate.

În cadrul **mijloacelor interne** se înscriu derivarea, compunerea, conversiunea și dezvoltarea unor sensuri noi, procedee care contribuie la apariția și specializarea unităților lexicale. Derivarea reprezintă una dintre cele mai productive modalități de formare a lexicului vitivinicol. **Derivarea sufixală** este ilustrată prin termenii *presare*, format de la verbul *a presa* cu sufixul *-are*, și *macerare*, format de la *a macera* cu același sufix. **Derivarea prefixală** este reprezentată prin termenii *hiperaciditate*, format cu prefixul *hiper-* și desemnând un nivel excesiv de aciditate, și *supermaturat*, format cu prefixul *super-* și utilizat pentru un produs ajuns la un grad foarte avansat de maturare. **Compunerea** este ilustrată prin formațiile *galben-pai* și *roșu-cărămiziu*. **Conversiunea** presupune schimbarea valorii gramaticale fără modificarea formei cuvântului. În discursul vitivinicol, adjectivele cromatice sau clasificatoare pot fi substantivizate, ca în exemplele *un alb* și *un roșu*, unde termenii nu mai denumesc numai culoarea, ci tipul de vin. În mod asemănător, în construcția *un spumant*, adjectivul dobândește valoare substantivală și desemnează o categorie de produs vinicol.

Vocabularul vitivinicol se îmbogățește și prin procedee de reducere formală: abrevieri, sigle și acronime. Acestea condensează denumiri complexe și facilitează identificarea rapidă a instituțiilor, clasificărilor și sistemelor de certificare. Exemple relevante sunt *OIV* – Organizația Internațională a Viei și Vinului, *AOC* – *Appellation d'Origine Contrôlée*, *AOP* – *Appellation d'Origine Protégée*, *IGP* – Indicație Geografică Protejată, *DOC* – Denumire de Origine Controlată și *DOCG* – *Denominazione di Origine Controllata e Garantita*.

Argotismele din lexicul vitivinicol se definesc printr-o dinamică accentuată și printr-o existență predominant orală, ceea ce le plasează într-o zonă de instabilitate lingvistică dificil de delimitat. Mai mult, argoul se află într-un proces permanent de înnoire, pe de o parte, „din rațiuni preponderent estetice: pentru a fi mereu expresiv, inventiv, liber”, iar, pe de altă parte, „pentru a păstra secretul grupurilor marginale, violat de indiscreții, de cercetări polițienești sau de studii lingvistice” [Zafiu, 2001, p. 194]. Din această categorie fac parte expresiile *l-a mâncat drojdia*, cu referire la o fermentație alcoolică defectuoasă, *vin obosit*, pentru un vin aflat în declin organoleptic, *via-i flământă*, utilizată pentru un sol sărac în nutrienți, *a luat aer*, cu sensul de contact excesiv cu oxigenul, și *s-a prins*, pentru un vin alterat [Muntean, 2026, p. 121–132].

Consumatorii de vin contribuie, la rândul lor, la dezvoltarea unui vocabular expresiv. Astfel, *un vin slab* poate fi numit *apă chioară* sau *suc*, un vin de calitate înaltă poate fi desemnat prin metafore precum *elixir* sau *sfîntenie*, iar un vin excesiv de acru poate fi numit *borș*. Din punct de vedere funcțional, argotismele nu au numai un rol criptic [a se vedea Popa, Chira, 2014, p. 234–243], ci îndeplinesc și funcții expresive, ludice, identitare și cognitive. R. Zafiu subliniază că „argoul e un mijloc de provocare și amuzament: o zonă de manifestare a creativității anonime” [Zafiu, 2010, p. 219].

Mijloacele externe de formare și îmbogățire a lexicului vitivinicol sunt reprezentate de împrumuturile lexicale, xenismele, internaționalismele și calcurile lingvistice.

Împrumutul lexical reprezintă preluarea unei unități dintr-o altă limbă, cu eventuale adaptări fonetice, grafice și morfologice. În terminologia vitivinicolă din Republica Moldova, limba franceză constituie una dintre principalele surse ale împrumuturilor moderne, fapt explicabil prin prestigiul viticulturii și al oenologiei franceze. M. T. Cabré include împrumutul printre mecanismele externe de formare a termenilor, menționând că unitățile terminologice pot proveni dintr-o altă limbă, dintr-un alt cod sau dintr-un alt subdomeniu [Cabré, 1999, p. 88–89]. Exemple relevante sunt *baric*, *cuvée*, *terroir*, *somelier* ș.a.

Xenismele sunt unități lexicale preluate din alte limbi și utilizate în terminologia vitivinicolă din limba română cu forma lor originală sau cu un grad redus de adaptare. Ele păstrează particularitățile grafice, fonetice ori morfologice ale limbii-sursă și sunt percepute ca elemente străine. A. Stoichițoiu-Ichim constată că „realitatea lingvistică actuală nu permite o delimitare precisă între anglicisme/americanisme sau franțuzisme și xenisme, cuvinte aloglote ori, pur și simplu, cuvinte străine” [Stoichițoiu-Ichim, 2005, p. 83].

Calculul lingvistic reprezintă un mijloc extern sau mixt de îmbogățire a vocabularului vitivinicol. M. Stanciu-Istrate îl definește drept „un mijloc mixt de îmbogățire a limbii, care constă în transpunerea unui cuvânt cu formă internă clară, a unui sens, a unei unități frazeologice sau a unui procedeu gramatical străin” [Stanciu-Istrate, 2006, p. 61]. Spre deosebire de împrumut, calculul nu presupune preluarea directă a formei: fr. *barrique* → rom. *baric* reprezintă un împrumut adaptat, iar engl. *wine with body* → rom. *vin cu corp* constituie un calcul.

Mijloacele semantice ocupă un loc important în descrierea vinului. În discursul vitivinicol, metafora nu reprezintă doar un procedeu stilistic, ci un mecanism cognitiv și terminologic. Este necesară delimitarea dintre *metafora conceptuală* – schema cognitivă generală prin care un domeniu-țintă este înțeles cu ajutorul unui domeniu-sursă – și *metafora terminologică* – unitatea lexicală specializată, apărută prin transfer metaforic. D. Butiurca subliniază că metafora „nu este o simplă figură de substituție, funcțională numai în expresia poetică, ci un termen specializat, complex construit, care permite accesul la cunoașterea științifică” [Butiurca, 2011, p. 26].

Analiza limbajului degustării evidențiază mai multe modele metaforice productive. Modelul **vinul este o ființă vie** se concretizează prin *vin tânăr*, *vin matur*, *vin viu*, *vin obosit*. Modelul **vinul este un corp** este ilustrat de *corp*, *corpulent*, *nas*, *gură*, *schelet*. Metafora arhitecturală se manifestă prin *structură*, *bine construit*, *charpenté*, iar metafora geometrică prin *rotund*, *ascuțit*, *angulos*. Modelul **vinul este o țesătură** este actualizat prin *catifelat* și *mătășos*, în timp ce modelul **vinul este un material modelabil** se realizează prin *aspru*, *dur*, *moale*, *șlefuit*. Metafora se combină frecvent cu metonimia: în sintagma *nasul vinului*, organul percepției desemnează totalitatea impresiilor olfactive. Și personificarea este productivă: vinul *se deschide*, *se exprimă*, *dezvăluie*, *seduce* și *surprinde*.

Capitolul 3, Eticheta vinicolă – spațiu al terminologiei și identității culturale, examinează eticheta ca document specializat, microtext comercial și construcție multimodală. Eticheta vinicolă reprezintă o formă particulară de comunicare specializată și, în același timp, un obiect de cercetare complex, situat la intersecția terminologiei, semioticii, analizei discursului, pragmaticii, comunicării interculturale și studiilor privind multimodalitatea. Deși funcția sa primară constă în identificarea produsului și transmiterea unor informații referitoare la denumirea vinului, producătorului, originea, soiul, anul recoltei, tipul vinului, concentrația alcoolică, volumul nominal și alte caracteristici tehnice sau juridice, structura sa lingvistică depășește frecvent nivelul strict informativ. Eticheta reunește unități terminologice, nume proprii, indicații geografice, clasificări juridico-vitivinicole, structuri descriptive și evaluative, formule persuasive, elemente narative și simboluri culturale, toate organizate într-un spațiu material restrâns.

Din perspectivă terminologică, eticheta constituie un material relevant pentru cercetarea modului în care termenii specializați funcționează într-un

context de comunicare destinat simultan specialiștilor, cunoscătorilor și consumatorilor fără o pregătire oenologică aprofundată. Unități precum *vin sec, vin demisec, vin spumant, cuvée, terroir, barrique, vinification, tanins, acidité, postgust, appellation d'origine protégée, indication géographique protégée, denominación de origen calificada, denominazione di origine controllata, Qualitätswein, Landwein, Crianza, Reserva, mis en bouteille au château* sau *mis en bouteille au domaine* coexistă cu adjective evaluative, descriptori senzoriali și structuri metaforice.

Evoluția istorică a etichetei și constituirea funcției sale informative.

O contribuție fundamentală pentru cercetarea limbajului etichetelor de vin îi aparține lui François Guichard, care examinează eticheta din perspectivă geografică, istorică, culturală și comunicațională. În formularea sa, „limbajul etichetei a avut întotdeauna două finalități simultane: informația și aparența” [Guichard, 2000, p. 364]¹.

Eticheta: discurs cultural, social și vizual. În secolul al XX-lea, dezvoltarea îmbutelierii și diversificarea pieței au consolidat rolul etichetei ca instrument de comunicare vitivinicolă, în care informația terminologică interacționează cu dimensiunea cultural-vizuală. Suprafața limitată impune condensarea și ierarhizarea informației, iar, potrivit lui F. Guichard, aceasta a determinat crearea unor „coduri riguroase, ierarhii eficiente și un sistem de limbaj deosebit de elaborat” [Guichard, 2000, p. 367].

Eticheta contemporană: noile ei funcții. Certificările *Bio, organic, Demeter, Ecovin, vegan* și *biodynamic* introduc un vocabular al sustenabilității, al responsabilității ecologice și al consumului etic. În aceste cazuri, modul de producție devine parte centrală a identității vinului.

Etichetele vinicole din Republica Moldova evidențiază o diversitate considerabilă a strategiilor terminologice, discursive și vizuale. Au fost delimitate cinci modele dominante: **modelul terminologic-informativ** este ilustrat de eticheta *Timbrus Sauvignon Blanc de Purcari*, în care informația este organizată prin rubricile *terroir, struguri, culoare, aromă, gust, postgust, servire* și *bucate*. **Modelul senzorial-descriptiv** cuprinde etichetele în care mesajul este organizat în jurul percepției vizuale, olfactive și gustative a vinului. Termenii *aromă, buchet, aciditate, taninuri, gust* și *postgust* sunt asociați cu adjective evaluative, repere perceptivă concrete, metafore și

¹ Aici și în continuare, traducerile în limba română ale citatelor din surse redactate în limbi străine aparțin autoarei, dacă nu se indică altfel.

transferuri intersenzoriale. **Modelul identitar-narativ** identificat în corpusul național este reprezentat de etichetele în care informația despre vin este integrată într-o narațiune a originii, pământului, familiei și continuității. Recurența lexemelor *pământ, meleaguri, rădăcini, strămoși, moștenire, familie, generații, tradiție* și *continuitate* permite identificarea unui nucleu lexico-semantic distinct al apartenenței. **Modelul cultural-artistic** din corpusul național este reprezentat de etichetele care integrează vinul într-un univers cultural, artistic sau patrimonial. În asemenea exemple, identitatea produsului nu este construită exclusiv prin origine, soi sau profil senzorial, ci prin asocierea cu muzica, personalități culturale, simboluri tradiționale, personaje istorice ori reprezentări inspirate din cultura populară. **Modelul vizual-multimodal** de etichete naționale demonstrează că identitatea etichetei vinicole nu este construită exclusiv prin text. Culoarea, tipografia, organizarea spațiului, emblema, monograma, portretul, reprezentarea zoomorfă, pictograma și forma ambalajului pot îndeplini funcții identificatoare, axiologice și persuasive. Un prim mecanism este reprezentat de condensarea identității prin emblemă și monogramă. Eticheta *Gogu Winery* utilizează litera *G*, încadrată într-o formă circulară. Inițiala derivă direct din numele producătorului și funcționează ca o formă de condensare vizuală a identității denominative.

Etichetele vinicole internaționale completează corpusul din Republica Moldova și permit examinarea unor strategii terminologice, juridice, persuasive și vizuale în contexte culturale diferite. Materialul analizat provine din Franța, Elveția, Germania, Austria, Italia, Spania, Portugalia, Grecia și Argentina. Au fost delimitate șase modele: **modelul originii și al legitimării juridico-vitivinicole** valorifică toponimul, denumirea de origine, indicația geografică, soiul și categoria vinului, eticheta frontală funcționând ca formulă condensată de identificare. **Modelul senzorial-descriptiv** organizează informația în jurul culorii, mirosului, gustului și persistenței; M. Kauffer subliniază că descrierile vizează „caracteristicile organoleptice, adică senzoriale, ale vinurilor prezentate, și anume culoarea, mirosul și gustul” [Kauffer, 2022, p. 429]. **Modelul identitar-narativ și patrimonial** valorifică familia, genealogia, continuitatea și patrimoniul, prin elemente precum anul fondării, portretul, blazonul, castelul sau formula *de père en fils*. **Modelul ecologic-certificator** se construiește prin unități precum *Bio, organic, Demeter, Ecovin, vegan, biodynamic* și *Rewilding Edition*, în care siglele validează vizual practicile de producție și susțin identitatea ecologică.

Modelul comercial-ludic utilizează limbaj colocvial, imperative și umor, ca în contraeticheta *Rotkäppchen Rubin halbtrocken*, orientând mesajul spre memorabilitatea mărcii și relația afectivă cu destinatarul. **Modelul cultural-artistic și multimodal** integrează pictura, muzica, portretul, simbolurile istorice, codurile QR și alte resurse vizuale sau digitale, transferând asupra produsului valori estetice și culturale.

Analiza contrastivă a etichetelor vinicole din Republica Moldova și a celor internaționale urmărește organizarea informației, densitatea textuală, ierarhia elementelor terminologice, raportul dintre text și imagine, pluri-lingvismul, strategiile de legitimare a produsului și modalitățile de construire a identității vitivinicole.

Un prim criteriu relevant pentru analiza organizării informației este densitatea textuală. Etichetele din Republica Moldova includ frecvent texte ample, în care sunt prezentate succesiv soiul, terroir-ul, vinificația, culoarea, aroma, gustul, postgustul, recomandările de servire și asocierile gastronomice. În exemplele analizate la *Purcari*, *Château Cristi*, *Château Vartely*, *Domeniile Davidescu*, *Timbrus*, *Vinăria din Vale sau Asconi*, termenii specializați coexistă cu evaluări, metafore și referințe culturale.

Raportul dintre text și imagine constituie un criteriu contrastiv important. În corpusul din Republica Moldova, componenta vizuală poate localiza originea, legitima tradiția, individualiza gama și valorifica patrimoniul cultural. De exemplu, pe etichetele *Timbrus*, rubricile și pictogramele apropie contraeticheta de structura unui infografic, iar portretele compozitorilor de pe etichetele *Vinum Estate* integrează produsul într-un discurs cultural.

În corpusul internațional, imaginea îndeplinește funcții heraldice, artistice, ecologice, ludice și certificatoare. Astfel, castelul reprezentat pe eticheta *Château d'Auvernier* sugerează patrimoniul și prestigiul, iar simbolurile animaliere de pe *Altano Rewilding Edition* indică biodiversitatea și susțin identitatea ecologică a produsului.

Capitolul 4, Lexicul percepțiilor senzoriale în discursul vitivinicol, analizează modul în care experiența senzorială este conceptualizată și lexicalizată potrivit succesiunii degustării: **a vedea, a mirosi și a gusta**. Sunt examinate lexicul cromatic, termenii și descriptorii olfactivi, precum și unitățile referitoare la gust, aciditate, taninuri, corp, textură, echilibru, persistență și postgust.

Cromatica lexicului vinicol cuprinde unitățile prin care sunt denumite și evaluate culorile vinului, ale strugurilor și, în anumite contexte, ale produselor vinicole. O. Bosenko și R. Eder subliniază că „mai ales în cazul vinului roșu, culoarea este un important indicator al calității” [Bosenko, Eder, 2011, p. 167]. Influența contextului vizual asupra percepției a fost demonstrată și experimental. G. Morrot, F. Brochet și D. Dubourdieu au arătat că un vin alb colorat artificial în roșu a fost descris prin vocabular olfactiv specific vinului roșu [Morrot, Brochet, Dubourdieu, 2001, p. 309–320].

Dominanta roșie și variațiile sale. În corpusul național, *roșul* este categoria cu cea mai mare densitate de nuanțe. Termenul de bază *roșu* apare independent sau intră în combinații cu repere minerale, vegetale și materiale. Seria progresează de la *roșu deschis* și *rubiniu* spre *vișiniu*, *granat*, *purpuriu*, *violet* și, în cazul vinurilor evaluate, *cărămiziu*. Cea mai frecventă individualizare a *roșului* este raportarea la *rubin*. La *Castel Mimi*, Governor’s Blend 2018, cupaj de *Cabernet Sauvignon*, *Fetească Neagră* și *Saperavi*, este prezentat prin enunțul: *Un vin intens rubiniu care vă va surprinde prin arome fine de prune uscate și șofran, ce se vor regăsi și pe papilele gustative*. La *Chateau Cojușna*, Piatra Roșie 2017 dezvoltă comparația: *Vin sec roșu, te cucerește din prima cu a lui culoare vivante de un roșu rubiniu, ușor deschis, asemenea unei rodii coapte*.

Dominanta albă și variațiile sale. Sintagma *vin alb* desemnează categoria tehnologică, nu albul opac. În descrierile vizuale, vinurile albe sunt plasate într-un continuum de la *alb-verzui* și *galben deschis spre galben-pai*, *auriu* și *chihlimburiu*. De regulă, termenul de bază *galben* este înlocuit sau completat de repere naturale – *pai*, *spic de grâu*, *lămâie*, *canar* – și de repere prețioase – *aur*, *chihlimbar*.

Dominanta rosé și variațiile sale. Această categorie apare sub formele grafice *rosé*, *rose* și *roz*. Forma franceză *rosé* este internaționalizată și funcționează atât ca nume al categoriei, cât și în denumiri comerciale. Descrierile se desfășoară de la *roz pal* și *roz pudrat spre somon*, *trandafiriu*, *reflexe de câpșună* sau *rodie*, *roșiatic* și *fuchsia*. Spre deosebire de roșu, unde domină rubinul și purpuriul, cromatica *rosé*-ului valorifică mai frecvent florile, fructele și efectele de transparență marginală.

Lexicul aromelor și percepției olfactive a vinului. În terminologia vinicolă, *miros* poate apărea atât în descrierea caracteristicilor pozitive, cât și în indicarea defectelor. Sunt posibile structuri precum *miros floral*, *miros fructat*, *miros de fructe coapte* și *miros de condimente*, dar și *miros de plută*,

miros de mucegai, miros de motorină sau miros de hidrogen sulfurat. În discursul oenologic, termenii miros, aromă, buchet și nasul vinului sunt apropiați semantic, dar nu sunt sinonime absolute.

În funcție de originea și momentul formării, aromele vinului sunt clasificate în *primare, secundare și terțiare*. **Aromele primare**, asociate soiului de struguri, sunt exprimate prin descriptori fructați, florali, vegetali, citrici sau condimentali, precum *măr, pară, cireșe, violete, mentă sau ardei verde*. **Aromele secundare** apar în timpul fermentării și al vinificației, fiind redată prin *note de drojdie, pâine, unt sau produse lactice*, iar aromele terțiare se dezvoltă în procesul de maturare și învechire. Profilul olfactiv este evaluat și prin adjective precum *delicat, proaspăt, intens, bogat sau complex*: „un tablou olfactiv delicat și ispititor” (*Château Vartely, Totem Fetească Neagră Rosé*). **Familia fructată** este una dintre cele mai bogate și cuprinde denumiri precum *măr, pară, cireașă, vișină, prună, coacăză neagră, căpșună, zmeură, grapefruit, fructe de pădure*. **Familia florală** include termeni precum *violetă, trandafir, salcâm, tei, iasomie, soc, flori albe* ș.a. Descriptorii vegetali și ierboși includ *iarbă proaspăt tăiată, fân, frunze, ferigă, ardei verde, mentă și eucalipt*. **Familia condimentată** este reprezentată prin *piper, cuișoare, scorțișoară, cardamom, anason și vanilie*.

Percepția gustativă și lexicul gustului vinului. În limbajul comun, termenul *gust* poate desemna ansamblul impresiilor percepute în timpul consumului. În terminologia *degustării*, este necesară însă o delimitare între gusturile propriu-zise, aromele percepute retronazal și senzațiile tactile produse în cavitatea bucală. *Gustul vinului* nu se reduce la identificarea senzațiilor de bază, precum dulceața, aciditatea și amăreala, ci include evaluarea alcoolului, taninurilor, corpului, astringenței, texturii, structurii, echilibrului și persistenței. Pentru reprezentarea sintetică a vocabularului gustativ identificat în corpusul cercetării a fost elaborată *o roată a gustului vinului* pentru terminologizarea gusturilor elementare, a acidității, a taninurilor și a astringenței, a corpului, a structurii și a texturii, precum și a intensității, echilibrului și persistenței.

Substantivul *corp* desemnează impresia de volum și consistență produsă în cavitatea bucală. Termenii *echilibrat, armonios și balansat* sunt descriptori evaluativi ai raportului dintre componentele vinului. Ei nu desemnează o senzație izolată, ci relația dintre aciditate, alcool, taninuri, dulceață și fructuozitate: *gust echilibrat de fructe și taninuri remarcabile, armonios, cu*

o astringență fină și un postgust lung (Château Dénovie, Saperavi, 2019); gust balansat, catifelat (Casa Petru, Merlot, 2020).

Termenul *postgust* desemnează senzațiile care continuă după înghițirea vinului. În corpus, el este însoțit de determinări referitoare la durată, structură, efect sau reper aromatic: *postgust lung, postgust persistent, postgust fructat, postgust citric, postgust revigorant, postgust bogat, postgust complex*. Adjectivele *amplu, rotund, ascuțit, moale, catifelat* și *mătăsoș* exprimă senzații complexe prin transfer semantic.

Interacțiunea dintre percepția vizuală, olfactivă și gustativă. Mirosul este perceput direct și retronazal, iar în discursul comercial delimitările nu sunt întotdeauna respectate riguros: fructele, florile, vanilia sau ciocolata sunt prezentate ca elemente ale gustului, deși sunt recunoscute predominant prin olfacție. Corpusul ilustrează această suprapunere: *amplifică și completează gustul și aroma vinurilor degustate (Château Vartely); Buchetul bogat floral se transformă în gust proaspăt [...] cu postgust citric revigorant (Castel Mimi, Pinot Grigio–Sauvignon Blanc, seria AnimAliens)* – traseu care sintetizează parcursul degustării: buchet olfactiv → gust → postgust.

Transferurile sinestezice constituie o categorie importantă a lexicului senzorial. Structuri precum *gust catifelat, postgust luminos, arome vibrante, aciditate zglobie, tablou olfactiv* și *atingere de mineralitate* răspund necesității de a exprima senzații dificil de delimitat. Potrivit lui M. Ubigli și M. C. Cravero, eficiența descriptorilor depinde de „relevanță, univocitate și capacitatea de delimitare” [Ubigli, Cravero, 2020, p. 184–186].

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Problema științifică soluționată în cadrul cercetării noastre constă în delimitarea, descrierea și sistematizarea lexicului vitivinicol în limba română ca sistem lexical specializat, dinamic și deschis, prin stabilirea raportului dintre lexicul vitivinicol și terminologia vitivinicolă, evidențierea principalelor etape ale constituirii sale, identificarea mijloacelor interne și externe de formare și îmbogățire, examinarea unităților onomastice, analiza funcționării terminologiei în discursul etichetelor, precum și clasificarea mijloacelor lingvistice de descriere a percepțiilor cromatice, olfactive și gustative. În urma analizei literaturii de specialitate și a corpusului constituit din dicționare, lucrări din domeniul viticulturii și oenologiei, studii lingvistice, acte de profil, etichete, contraetichete, fișe de produs, broșuri, cataloage și surse electronice ale producătorilor, formulăm următoarele **concluzii generale**:

1. Abordarea diverselor aspecte ne permite să scoatem în evidență teza potrivit căreia lexicul vitivinicol reprezintă un sistem lexical specializat, dinamic și deschis, cu o sferă mai largă decât terminologia vitivinicolă. Terminologia constituie nucleul său conceptual și reunește unitățile validate în comunicarea profesională, științifică și tehnică, în timp ce lexicul include și unități descriptive, evaluative, expresive, culturale și comerciale.

2. Rezultatele obținute evidențiază legătura directă a constituirii lexicului vitivinicol cu vechimea practicilor de cultivare a viței-de-vie, de producere, păstrare și comercializare a vinului. Nucleul lexical tradițional, reprezentat de unități precum *strugure*, *butuc*, *curpen*, *vie*, *vin*, *must*, *teasc*, *cramă*, *beci*, *pivniță*, *paharnic*, *pivnicer* ș.a., reflectă continuitatea experienței profesionale și relația dintre obiect, procedeu și denumire. Evoluția acestui lexic nu poate fi separată de dimensiunea culturală, religioasă și identitară a vinului.

3. Analiza realizată în capitolul 1, subcapitolul 1.4, și în capitolul 2, subcapitolul 2.1.2, reliefează caracterul interdisciplinar al organizării lexicului vitivinicol. Acesta integrează unități din viticultură, oenologie, agronomie, chimie, biologie, tehnologia alimentară, gastronomie, economie, legislație, turism, marketing și traductologie. În interiorul sistemului se manifestă relații de sinonimie, antonimie, hiperonimie, hiponimie, polisemie și asociere conceptuală, precum și grade diferite de specializare semantică.

4. Materialul faptic examinat confirmă rolul complementar al mijloacelor interne și externe în îmbogățirea lexicului vitivinicol. Derivarea, compunerea, conversiunea, abrevierea și specializarea semantică demonstrează capacitatea limbii române de a crea unități adaptate cerințelor comunicării specializate. Împrumuturile, xenismele, internaționalismele și calcurile reflectă contactele cu alte spații lingvistice și circulația internațională a cunoașterii oenologice. Metafora, metonimia, polisemia și transferul sinestezic favorizează specializarea unor unități din limba comună, precum *corp*, *nas*, *buchet*, *structură*, *final*, *rotund* și *catifelat*.

5. Cercetarea realizată în capitolul 1, subcapitolele 1.6.1–1.6.4, relevă rolul esențial al numelor proprii în organizarea lexicului vitivinicol. Ampe-lonimele, toponimele, antroponimele transferate, ergonimele și denumirile comerciale indică soiul, originea geografică, regiunea de producție, vinăria, producătorul sau produsul. Aceste unități îndeplinesc funcții referențiale, terminologice, geografice, culturale, identitare, juridice și comerciale, iar

transonimizarea explică trecerea numelor proprii dintr-o clasă onimică în alta.

6. Analiza corpusului prezentată în capitolul 3, subcapitolele 3.1–3.3, evidențiază statutul etichetei vinicole ca microtext specializat, hibrid și multimodal, în care informația tehnică, juridică, geografică și senzorială se combină cu elemente evaluative, persuasive, narative și identitare. În limitele corpusului analizat, etichetele din Republica Moldova pot fi grupate în modele terminologic-informative, senzorial-descriptive, identitar-narative, cultural-artistice și vizual-multimodale. Etichetele internaționale valorifică, în proporții diferite, originea și legitimarea juridică, descrierea senzorială, patrimoniul, certificarea ecologică, strategiile comerciale și dimensiunea artistică.

7. Demersul contrastiv evidențiază faptul că diferențele dintre etichetele din Republica Moldova și cele internaționale privesc mai ales ierarhia și ponderea componentelor discursive. Etichetele din Republica Moldova valorifică frecvent familia, pământul, rădăcinile, tradiția și continuitatea, în timp ce numeroase etichete internaționale acordă o vizibilitate mai mare clasificării juridice, certificării, originii și economiei verbale. Plurilingvismul facilitează circulația produsului și îndeplinește funcții terminologice, informative, comerciale, identitare și interculturale.

8. Analiza lexical-semantică realizată în capitolul 4, subcapitolele 4.1–4.5, conduce la concluzia că descrierea percepțiilor senzoriale se realizează printr-un sistem lexical-semantic complex, organizat în jurul dimensiunilor cromatică, olfactivă și gustativă. Lexicul cromatic exprimă culoarea, nuanța, intensitatea, reflexele și limpiditatea; vocabularul olfactiv se organizează în familii fructate, florale, vegetale, condimentate, minerale și lemnoase; descrierea gustativă include gusturile fundamentale, aciditatea, taninurile, astringența, corpul, textura, echilibrul, persistența și postgustul. Interacțiunea dintre simțuri este exprimată prin analogii, comparații, metafore și transferuri sinestezice, confirmând caracterul dinamic și expresiv al lexicului vitivinicol.

În baza rezultatelor obținute și a demersului științific realizat, formulăm unele **recomandări** care vizează atât aprofundarea cercetării lexicului vitivinicol, cât și valorificarea achizițiilor investigației în contexte științifice, educaționale, socio-culturale și profesionale:

1. Studiul lexicului vitivinicol poate fi aprofundat prin corelarea perspectivelor terminologice, istorice, semantice, onomastice, discursive și interculturale, în vederea evidențierii relației dintre evoluția vocabularului

limbii române și transformările tehnologice, culturale, economice și sociale ale domeniului vitivinicol.

2. Examinarea mijloacelor de formare și îmbogățire a lexicului vitivinicol ar fi oportună atât din punctul de vedere al procedeele interne, cât și al influențelor externe, cu accent pe raportul dintre creația lexicală, specializarea semantică și împrumut.

3. Numele proprii din domeniul vitivinicol ar prezenta interes pentru cercetări ulterioare privind caracterul lor enciclopedic, precum și funcțiile referențiale, terminologice, geografice, juridice, culturale, identitare și comerciale.

4. Etichetele vinicole ar putea fi cercetate mai amplu ca microtexte specializate, identitare și multimodale, în care componenta verbală interacționează cu imaginea, simbolurile, culoarea și organizarea grafică.

5. Rezultatele investigației pot fi valorificate în elaborarea unor recomandări cu privire la redactarea și traducerea etichetelor vinicole, cu respectarea principiilor clarității informaționale, preciziei terminologice, consecvenței echivalențelor și accesibilității mesajului destinat consumatorului.

6. Plurilingvismul etichetelor și al materialelor promoționale ar putea constitui o direcție distinctă de cercetare, în raport cu circulația internațională a vinurilor, piețele de export, strategiile comerciale și traducerea specializată.

7. Cercetarea limbajului degustării poate fi intensificată prin examinarea relației dintre culoare, aromă și gust, precum și a rolului metaforei, comparației, analogiei și transferurilor intersenzoriale în verbalizarea percepțiilor.

8. Corpusul terminologic constituit și clasificările realizate în cadrul lucrării de față pot servi drept bază pentru dezvoltarea unor resurse lexicografice și terminografice mono-, bi- și multilingve, destinate producătorilor de vin, traducătorilor, specialiștilor în marketing, ghizilor de turism, somelierilor și altor profesioniști implicați în comunicarea vitivinicolă națională și internațională.

9. Rezultatele cu referire la terminologia senzorială, identitatea vitivinicolă, plurilingvismul și organizarea discursivă a etichetelor pot fi integrate în programe de formare profesională, cursuri universitare și activități de promovare a turismului vitivinicol, contribuind la dezvoltarea competențelor de comunicare specializată și la valorificarea patrimoniului vitivinicol al Republicii Moldova în contexte educaționale, culturale și economice.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE SELECTIVE

I. În limba română

1. BUTIURCA, D. Funcția euristică a metaforei terminologice. In: *Limba Română*, nr. 5–6, 2011, p. 26–30. ISSN 0235-9111.
2. IORDAN, I. Toponimia românească. București: Editura Academiei Republicii Populare Române, 1963. 581 p.
3. MINCU, E. Terminologia Medicinalis Romaniae. Chișinău: Pontos, 2017. 276 p. ISBN 978-9975-51-861-1.
4. MUNTEAN, N. Argoul ca formă de comunicare (în baza lexicului vinicol). In: *Philologia*, anul LXVIII, nr. 1 (326), 2026, p. 121–132. ISSN 1857-4300. DOI: 10.52505/1857-4300.2026.1(326).10.
5. NUȚĂ, I. Terminologia viticolă în limba română. Denumiri pentru soiuri de struguri. Teză de doctorat. Iași: Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Facultatea de Filologie, 1978.
6. POPA, Gh., CHIRA, O. Rolul eufemismelor în limbajul actual. In: *La Francopolyphonie*, 2014, nr. 9, vol. 1, p. 234–243. ISSN 1857-1883.
7. STANCIU-ISTRATE, M. Calcul lingvistic în limba română. București: Editura Academiei Române, 2006. 370 p. ISBN 973-27-1419-0.
8. STOICHIȚOIU-ICHIM, A. Vocabularul limbii române actuale. Dinamică, influențe, creativitate. București: Editura BIC ALL, 2005. 158 p. ISBN 973-571-600-3.
9. ZAFIU, R. Diversitate stilistică în româna actuală. București: Editura Universității din București, 2001. 327 p. ISBN 973-575-579-3.
10. ZAFIU, R. 101 cuvinte argotice. București: Humanitas, 2010. 272 p. ISBN 978-973-50-2811-4.

II. În limba franceză

11. CISLARU, G. Les facettes des toponymes: des données contextuelles aux modèles sémantiques. In: LÖFSTRÖM, J., SCHNABEL-LE CORRE, B. (éds.). *Challenges in Synchronic Toponymy / Défis de la toponymie synchronique*. Tübingen: Narr Francke Attempto Verlag, 2015, p. 99–119. ISBN 978-3-7720-8479-9.
12. GUICHARD, F. Le dit et le non-dit du vin : le langage des étiquettes. In: *Annales de Géographie*. 2000, t. 109, nr. 614–615, p. 364–380. ISSN 0003-4010. DOI: 10.3406/geo.2000.1839.
13. KAUFFER, M. La « fine fleur » des vins. Le caractère floral des vins en allemand et en français. In: *Le vin et ses émules. Discours œnologiques*

et gastronomiques. Berlin: Frank & Timme, 2022, p. 425–448. ISBN 978-3-7329-0808-0.

14. RĂILEANU, V. Le «crépuscule» des noms de baptême. Connotations insolites. In: *Proceedings of the Second International Conference on Onomastics. Onomastics in Contemporary Public Space*. Cluj-Napoca: Editura Mega; Editura Argonaut, 2013, p. 60–68. ISBN 978-606-543-343-4; ISBN 978-973-109-422-9.

III. În limba engleză

15. BOSENKO, O., EDER, R. Correlations between the Chemical Composition and Objective or Subjective Colour Quality of Red Wines. In: *Mitteilungen Klosterneuburg*. 2011, vol. 61, nr. 3, p. 166–178. ISSN 0007-5922.
16. CABRÉ, M. T. *Terminology: Theory, Methods and Applications*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 1999. XII + 248 p. Terminology and Lexicography Research and Practice, vol. 1. ISBN 978-90-272-1634-2. DOI: 10.1075/tlrp.1.
17. JAKOBSON, R. Closing Statement: Linguistics and Poetics. In: *Style in Language*. Cambridge, Massachusetts: MIT Press, 1960, p. 350–377.
18. MORROT, G., BROCHET, F., DUBOURDIEU, D. The Color of Odors. In: *Brain and Language*. 2001, vol. 79, nr. 2, p. 309–320. ISSN 0093-934X.
19. NEGRO, I. Wine Discourse in the French Language. In: *Revista Electrónica de Lingüística Aplicada*. 2012, vol. 11, nr. 1, p. 1–12. ISSN 1885-9089.

IV. În limba germană

20. BÜHLER, K. Sprachtheorie. Die Darstellungsfunktion der Sprache. Stuttgart: Lucius & Lucius, 2011. ISBN 978-3-8252-3605-2.

V. În limba italiană

21. UBIGLI, M., CRAVERO, M. C. *Analisi sensoriale e degustazione del vino – Descrittori e metafore*. Milano: Edagricole, 2020. ISBN 978-88-506-5590-8.

LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI LA TEMA TEZEI

Monografii, dicționare:

1. CHIRA, Oxana; MUNTEAN, Nicolina. *Dicționar multilingv al terminologiei vitivinicole / Mehrsprachiges Wörterbuch der Weinbau- und Önologieterminologie / Multilingual Dictionary of Viticulture and Oenological Terminology*. Hamburg: Verlag Dr. Kovač, 2026. 218 p. ISBN 978-3-339-15036-3.

Articole în reviste științifice:

2. MUNTEAN, Nicolina. *The Onomastics of Wineries between Tradition and Globalization*. In: *Journal of Romanian Literary Studies*, nr. 42, 2025, p. 1046–1051. ISSN 2248-3004.
3. MUNTEAN, Nicolina. *Onomastica denumirilor de vinuri și entități vinicole din Republica Moldova*. In: *Philologia*, nr. 2, Chișinău, 2025, p. 123–130. (Categorie B). ISSN 1857-4300. DOI: 10.52505/1857-4300.2025.2(325).11.
4. MUNTEAN, Nicolina. *Argoul ca formă de comunicare (în baza lexicului vinicol)*. In: *Philologia*, nr. 1, Chișinău, 2026, p. 121–132. (Categorie B). ISSN 1857-4300. DOI: 10.52505/1857-4300.2026.1(326).10.
5. MUNTEAN, Nicolina. *Formarea cuvintelor în lexicul vinicol contemporan*. In: *Limbă, Literatură, Folclor*, nr. 1(9), 2026, p. 79–92. (Categorie C). ISSN 2587-3633.

Articole în culegeri științifice:

6. CHIRA, Oxana; MUNTEAN, Nicolina. *Particularități lexicale și vizuale în promovarea vinului*. In: *Studii românești în context modern*, Universitatea din Novi Sad, 2024, p. 110–126. ISBN 978-86-6065-900-4.
7. MUNTEAN, Nicolina. *Poetic Wine Descriptions*. In: *Quality Teaching for Future*, Bălți, 2023, p. 192–209. ISBN 978-9975-3596-2-7.
8. CHIRA, Oxana; MUNTEAN, Nicolina. *Etichetele vinurilor: între universalism și diferențe interculturale*. In: *Gastronomia în textul (non)literar*, Chișinău, 2023, p. 279–294. ISBN 978-9975-62-591-3. DOI: 10.5281/zenodo.10056852.
9. MUNTEAN, Nicolina. *Unele observații despre lexicul vinicol în limbajul actual*. In: *Probleme de filologie: aspecte teoretice și practice*, ed. IX, Bălți, 2023, p. 172–178. ISBN 978-9975-161-34-3.

10. CHIRA, Oxana; MUNTEAN, Nicolina. *Considerații etimologice referitoare la terminologia vinicolă*. In: *Probleme de filologie: aspecte teoretice și practice*, ed. a X-a, Bălți, 2024, p. 171–177. ISBN 978-9975-50-323-5.
11. CHIRA, Oxana; MUNTEAN, Nicolina. *Variation in the Chromatic Characteristics of the Wine Lexicon*. In: *Du global au local*, Cluj-Napoca–Târgu Mureș: PUC, 2026, p. 26–54. (Editura **Categoria A**). ISBN 978-606-37-2921-8; 978-973-169-971-4.

Teze ale comunicărilor:

12. CHIRA, Oxana; MUNTEAN, Nicolina. *Study of the Variation of the Chromatic Characteristics of Wine*. In: *DILANG2023*, Vilnius, 2023, p. 12.
13. MUNTEAN, Nicolina. *Aspects of the Wine Lexicon in Romanian and English Languages*. In: *KALEIDOSCOPE*, Iași, 2023, p. 138. ISBN 978-606-714-779-7.
14. MUNTEAN, Nicolina. *The Terminology of Wine in the Digital Era and the Interpretation of Numerical and Historical Data*. In: *ADEConf2025*, Novi Sad, 2025, p. 132. ISBN 978-86-6065-950-9.
15. MUNTEAN, Nicolina. *Timpul și Vinul: dimensiuni culturale, simbolice și identitare ale maturizării*. In: *Explorarea Timpului în limbajul expresiv*, USARB, Bălți, 2025, p. 21–23. ISBN 978-9975-50-373-0.

ADNOTARE

Muntean Nicolina. *Evoluția terminologiei vinicole în limba română.* Teză de doctor în filologie, Bălți, 2026.

Structura tezei. Prezenta cercetare cuprinde adnotări în limbile română, engleză și rusă; introducere; patru capitole; concluzii generale și recomandări; referințe bibliografice (153 de titluri) și webografie (14 resurse); cinci anexe și 161 de pagini de text de bază; declarația privind asumarea răspunderii și CV-ul autoarei.

Cuvinte-cheie: lexic vitivinicol, terminologie vitivinicolă, evoluție lexicală, formarea cuvintelor, influențe interlingvistice, etichetă vinicolă, discurs vitivinicol, onomastică, multimodalitate, percepție senzorială, degustare.

Domeniul de studiu al tezei: lexicologie, terminologie, semantică lexicală, onomastică și analiza discursului specializat.

Scopul cercetării: descrierea evoluției, structurii și funcționării lexicului vitivinicol, prin examinarea constituirii sale istorice, a mijloacelor de formare și îmbogățire, a utilizării unităților terminologice în discursul vitivinicol specializat și a verbalizării percepțiilor senzoriale.

Obiectivele investigației: delimitarea cadrului conceptual și teoretic al cercetării, prin precizarea raportului dintre semasiologie și onomasiologie și stabilirea particularităților domeniului ca sistem lexical specializat; evidențierea reperelor istorice, culturale și lingvistice ale evoluției lexicului vitivinicol și examinarea funcțiilor comunicative și onomastice ale unităților domeniului; identificarea, clasificarea și descrierea mijloacelor de formare și îmbogățire; analiza etichetei vinicole ca microtext specializat și multimodal; analiza contrastivă a etichetelor vinicole din Republica Moldova și a celor internaționale; inventarierea, clasificarea și interpretarea unităților cromatice, olfactive și gustative utilizate în terminologizarea percepțiilor senzoriale.

Noutatea și originalitatea științifică: abordarea integratoare a lexicului vitivinicol prin corelarea perspectivelor terminologice, lexicologice, istorico-lingvistice, semantice, onomastice, discursive, multimodale și traductologice; extinderea analizei de la terminologia strict tehnică la ansamblul unităților utilizate în producerea, evaluarea, promovarea și comercializarea vinului; constituirea și clasificarea unui corpus de unități lexicale și terminologice, etichete și contraetichete; sistematizarea mijloacelor de formare și îmbogățire; examinarea etichetei vinicole ca spațiu al terminologiei și identității culturale; analiza contrastivă a etichetelor, a particularităților onomastice și a transnimizării; sistematizarea lexicului cromatic, olfactiv și gustativ și evidențierea raportului dintre terminologie, percepție senzorială și discursul vinicol.

Problema științifică importantă soluționată: fundamentarea unei modalități complexe de descriere a lexicului vitivinicol românesc ca sistem specializat, dinamic și deschis, prin corelarea evoluției istorice, a mecanismelor de formare, a influențelor interlingvistice, a funcționării discursive, a identității și percepțiilor senzoriale.

Semnificația teoretică: aprofundarea cercetării lexicului specializat românesc și completarea cadrului teoretic privind formarea, evoluția și funcționarea contextuală a unităților vitivinicole; precizarea raportului dintre lexic și terminologie; evidențierea relației dintre termen, discurs, percepție senzorială, cultură și identitate; oferirea unei baze pentru cercetări ulterioare de terminologie, lexicologie, semantică, onomastică și analiză a discursului.

Valoarea aplicativă: rezultatele investigației pot contribui la elaborarea dicționarilor și glosarelor mono-, bi- și multilingve, la redactarea și traducerea etichetelor și contraetichetelor, cataloagelor, broșurilor și site-urilor vinicole, precum și în activitatea terminologilor, lexicografilor, traducătorilor, producătorilor, ghizilor de turism și specialiștilor în marketing vitivinicol.

Rezultatele științifice: rezultatele cercetării au fost valorificate în 15 lucrări științifice, prezentate în cadrul manifestărilor științifice naționale și internaționale și discutate la ședințele Școlii Doctorale Filologie a Universității de Stat „Alecu Russo” din Bălți. O contribuție terminografică distinctă o constituie *Dicționarul multilingv al terminologiei vitivinicole*, publicat în 2026 la editura Verlag Dr. Kovač din Hamburg.

ANNOTATION

Muntean Nicolina. *The Evolution of Wine Terminology in the Romanian Language*. Doctoral dissertation in Philology, Bălți, 2026.

Structure of the dissertation. The present research comprises annotations in Romanian, English and Russian; an introduction; four chapters; general conclusions and recommendations; references (153 titles) and webography (14 online resources); five appendices and 161 pages of main text; the declaration of responsibility and the author's CV.

Keywords: vitivinicultural lexis, vitivinicultural terminology, lexical evolution, word formation, interlinguistic influences, wine label, wine discourse, onomastics, multimodality, sensory perception, wine tasting.

Field of study: lexicology, terminology, lexical semantics, onomastics and the analysis of specialized discourse.

Aim of the research: to describe the evolution, structure and functioning of vitivinicultural lexis by examining its historical development, the means of formation and enrichment, the use of terminological units in specialized wine discourse, and the verbalization of sensory perceptions.

Research objectives: to define the conceptual and theoretical framework of the research by clarifying the relationship between semasiology and onomasiology and the features of the field as a specialized lexical system; to outline the historical, cultural and linguistic development of vitivinicultural lexis and to examine the communicative and onomastic functions of its units; to identify, classify and describe the means of formation and enrichment; to analyse the wine label as a specialized and multimodal microtext; to conduct a contrastive analysis of wine labels from the Republic of Moldova and international wine labels; to identify, classify and interpret chromatic, olfactory and gustatory lexical units used in the terminologization of sensory perceptions.

Scientific novelty and originality: the integrative approach to vitivinicultural lexis through the correlation of terminological, lexicological, historical-linguistic, semantic, onomastic, discursive, multimodal and translation-studies perspectives; the broadening of the analysis beyond strictly technical terminology to units used in wine production, evaluation, promotion and marketing; the compilation and classification of a corpus of lexical and terminological units, labels and back labels; the systematization of word-formation and lexical enrichment mechanisms; the examination of the wine label as a space where terminology and cultural identity intersect; the contrastive analysis of labels, onomastic features and transonymization; the systematization of chromatic, olfactory and gustatory lexis with emphasis on the relationship between terminology, sensory perception and wine discourse.

The important scientific problem solved: the substantiation of a comprehensive approach to describing Romanian vitivinicultural lexis as a specialized, dynamic and open system by correlating its historical evolution, mechanisms of formation, interlinguistic influences, discursive functioning, identity and sensory perceptions.

Theoretical significance: the advancement of research into Romanian specialized lexis and the development of the theoretical framework concerning the formation, evolution and contextual functioning of vitivinicultural units; the clarification of the relationship between lexis and terminology and between term, discourse, sensory perception, culture and identity; and the provision of a basis for further research in terminology, lexicology, semantics, onomastics and discourse analysis.

Practical value: the results may be used in the compilation of mono-, bi- and multilingual terminological dictionaries and glossaries, in the drafting and translation of wine labels and back labels, catalogues, brochures and winery websites, as well as in the work of terminologists, lexicographers, translators, producers, tour guides and specialists in wine marketing.

Scientific results: the research results have been disseminated in 15 scientific papers, presented at national and international scientific events, and discussed at the Doctoral School of Philology, Alecu Russo Bălți State University. A distinct terminographic contribution is the *Multilingual Dictionary of Viticulture and Oenological Terminology*, published in 2026 by Verlag Dr. Kovač in Hamburg.

АННОТАЦИЯ

Мунтян Николлина. *Эволюция винодельческой терминологии в румынском языке.* Диссертация на соискание учёной степени доктора филологии, Бэлць, 2026.

Структура диссертации. Исследование включает аннотации на румынском, английском и русском языках; введение; четыре главы; выводы и рекомендации; библиографический список (153 наименования) и вебографию (14 электронных ресурсов); пять приложений и 161 страницу основного текста; декларацию об ответственности и CV автора.

Ключевые слова: виноградарско-винодельческая лексика, виноградарско-винодельческая терминология, лексическая эволюция, словообразование, межязыковые влияния, винная этикетка, винный дискурс, ономастика, мультимодальность, сенсорное восприятие, дегустация.

Область исследования: лексикология, терминология, лексическая семантика, ономастика и анализ специализированного дискурса.

Цель исследования: описание эволюции, структуры и функционирования виноградарско-винодельческой лексики через изучение её исторического развития, способов формирования и обогащения, употребления терминологических единиц в специализированном винном дискурсе и вербализации сенсорных восприятий.

Задачи исследования: определение концептуально-теоретических основ исследования, уточнение соотношения семасиологии и ономастиологии и особенностей данной области как специализированной лексической системы; выявление исторических, культурных и лингвистических этапов развития виноградарско-винодельческой лексики и коммуникативных и ономастических функций её единиц; выявление, классификация и описание способов формирования и обогащения; анализ винной этикетки как специализированного мультимодального микротекста; сопоставление винных этикеток Республики Молдова и зарубежных; выявление, классификация и интерпретация цветовых, обонятельных и вкусовых единиц терминологизации сенсорных восприятий.

Научная новизна и оригинальность: интегративный подход к виноградарско-винодельческой лексике, объединяющий терминологическую, лексикологическую, историко-лингвистическую, семантическую, ономастическую, дискурсивную, мультимодальную и переводоведческую перспективы; расширение анализа за пределы технической терминологии на единицы, используемые в производстве, оценке, продвижении и коммерциализации вина; формирование и классификация корпуса лексических и терминологических единиц, этикеток и контрэтикеток; систематизация механизмов словообразования и лексического обогащения; изучение винной этикетки как пространства взаимодействия терминологии и культурной идентичности; сопоставительный анализ этикеток, ономастических особенностей и трансономизации; систематизация цветовой, обонятельной и вкусовой лексики с акцентом на связь терминологии, сенсорного восприятия и винного дискурса.

Решённая важная научная проблема: комплексное описание румынской виноградарско-винодельческой лексики как специализированной, динамичной и открытой системы с учётом её исторического развития, формирования, межязыковых влияний, дискурсивного функционирования, идентичности и сенсорного восприятия.

Теоретическая значимость: развитие исследований румынской специализированной лексики и теории её формирования, эволюции и функционирования; уточнение соотношения лексики и терминологии, а также термина, дискурса, сенсорного восприятия, культуры и идентичности; основа для дальнейших исследований в терминологии, лексикологии, семантике, ономастике и анализе дискурса.

Практическая значимость: результаты могут применяться при составлении одно-, дву- и многоязычных терминологических словарей и глоссариев, подготовке и переводе винных этикеток, контрэтикеток, каталогов, брошюр и сайтов виноделен, а также в работе терминологов, лексикографов, переводчиков, производителей, гидов и специалистов по винному маркетингу.

Научные результаты: результаты исследования представлены в 15 научных публикациях, на национальных и международных научных мероприятиях и обсуждены в Докторской школе филологии Бельцкого государственного университета имени Алеку Руссо. Отдельным терминографическим вкладом является *Многоязычный словарь виноградарско-винодельческой терминологии*, опубликованный в 2026 году издательством Verlag Dr. Kovač в Гамбурге.

MUNTEAN NICOLINA

EVOLUȚIA TERMINOLOGIEI VINICOLE ÎN LIMBA ROMÂNĂ

**621.04 – LEXICOLOGIE ȘI LEXICOGRAFIE; TERMINOLOGIE
ȘI LIMBAJE SPECIALIZATE; TRADUCTOLOGIE
(LIMBA ROMÂNĂ)**

Rezumatul tezei de doctor în filologie

Aprobat spre tipar: 05.10.2026

Formatul hârtiei 60x84 1/16

Hârtie offset. Tipar offset.

Tiraj 20 ex.

Coli de tipar: 1,77

Comanda nr. 405

Tipografia Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți
str. Pușkin 38, mun. Bălți, Republica Moldova

© Muntean Nicolina, 2026